

LO CAMP DE TARRAGONA

PERIÒDICH CATALANISTA

Any 3.— Núm. 90.— Diumenge 27 d'Abril de 1902.

LO QUE VOLÈM

«Volèm la llengua catalana ab caràcter oficial y que sian catalans tots los que desempenyin càrrechs públichs: volèm Corts catalanas, no sols per estatuir nostre dret y lleys civils sino tot quant se refereixi a la organisació interior de nostra terra: volèm que catalans sian los jutges y magistrats y que dintre de Catalunya's tallin en última instancia ls plets y causas: volèm ser arbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucions y impostos, y volèm, en fi, la facultat de poder contribuir a la formació del exercit espanyol per medi de voluntaris ó diners, suprimint en absolut las quintas y llevas en massa y establint que la reserva regional forosa presti servey tan sols dintre Catalunya.» (Del manifest de la Unió Catalanista de 16 de Mars de 1897).

Veritats amargan

Conservador, fusionista ò republicà contractat y catalanista, no pot ser, havèm dit en distintes ocasions. Y ben mirat és lo que resulta del detingut escrutini de la política madrilenya, faltada en absolut de formalitat y plagada de mesquinesas. Com los lladres de Pisa, que de dia renyeixen y de nit se juntan, los polítics madrilenys sòls tenen los principis per escusas y per objectiu immediat l'exploració del país desde las alturas del poder, única industria lucrativa y segura que saben exercir baix l'oligarquia omnipotent y sens escrupuls dels semidéus de Madrid.

Dintre d'aytals partits no hi caben los homes que s'hagin conquerit un nom en las corporacions populars, academias científicas ò en altres bandes que mantinguin ab independència relativa, però ab independència al fi, un criteri propi, anteposant de vegades los interessos de sa patria, a l'opinió dels seus qüesfes. Amargan-llissó donan los fets als que fins ara han cregut possible poguer pertanyer a un partit madrileny sense renunciar per complet a l'ideal del bé de nostra terra.

Conservador, fusionista ò republicà contractat y home d'independència son duas cosas oposadas. En l'ambient atrofiat dels partits polítics, no hi poden viurer los homes de criteri propi que hi formin, no per luxó sino per las ideas. En aquests partits sòls hi caben los homes que s'esvanixen d'esser cacichs ò bossinets de cacich y deixin de banda las qüestions de doctrina y de política sana ò d'alta política, aventintse a sacrificarho tot a la voluntat d'un ministre.

Que aprenguin los qu'encara se senten ab prou brahó pera retindre un pel de noblesa en son ànim y un senyal d'amor en son cor per la terra de sas afeccions, per la terra que'ls ha vist neixer y qu'en ella si a Déu plau volen morir.

Ja molt temps que no hi ha, ni conservadors, ni liberals, ni republicans; ab l'exagerat ministerialisme incondicional que s'exigeix, sòlsament hi ha silvelins, sagastins, possibilistas, etc., etc., més ben dit, collas de vividors y d'ambiciosos, cordas d'exploitadors subjectes d'una manera cega a las ordres d'un pantorrillas, qui'ls fa ballar al só del ball que tocan a Madrid.

Cap d'ells, fills tots d'un règim corromput, absorbent y viciós, té may lo valor de posarse devant de son que- te pera discutirli'l més petit projecte y molt menys cap qüestió trascendental, ni's resisteix a cometre il·legalitats en las eleccions base de la seva hegemonia.

Quan de descrèdit per l'idea que representan! Quants desenganys! Ah, si poguessin tornar enrera, quants y quants no servirian d'escambell com han servit pera que alguns estornells assolissin sos fins y satisfessin sa vanitat y sas concupiscencias y alguna cosa més que tothom sabl'...

Que ho tinguin present per lo dia de demà's que continuan hipnotisats per los senzills falsificadors d'actas, que passen per tot ab tal de que se'ls deixi mangonejar en las Diputacions provincials y en los Ajuntaments.

UN GRA D'ARENA

Ara que sembla haverse emprès de debò la reforma de las ordenansas municipals, que ja s'ho mereixian, creyèm d'oportunitat fer més ó menys atinades observacions pera contribuir a aixecar lo nivell de cultura de nostra ciutat que pot ser ho necessita més que cap altra, per lo gran nombre d'extrangers que la visitan, y no donar lloch a comparacions que'ns deixan molt malparats.

En dos anys havèm adelantat quelcom en costums públics, però no és lo que's veu en altres payssos y lo

que tenim dret a esperar. Efectivament, al petjar nostres carrers, una de las cosas que més crida l'atenció dels visitants, és lo notable contrast d'incultura que se'ls ofereix. L'espectacle repugnant de veurer tot sovint en mitj de las vias y plassas als carreters, ab l'horrenda blasfemia als llavis, bastonejar barbarament a las desventuradas bestias que'ls ajudan a guanyar lo pa de cada dia y també a la canalla divertir-se, atropellant ab crueltat als gats y als gossos, molesant als pardals y altres moixos, fentho fins a l'extermi ab los pacífics ratots y las hermosas auranetas y molt particularment ab aquestas darreras qu'en días plujosos, quan volan arrans de terra, se las escomet traydorament ab llargas canyas per las cantonadas.

Y que dirèm de lo que passa ab los arbres de nostres passeigs, que segons los indrets en que s'alsan están tros-sejats a causa de las entremaliaduras de la quitxalla mal intencionada y tots nefrats dels cops de pedra?

No sabem si a tot això s'imposaran fortas penyoras; però si aixís és, que no ho dubtem, no n'hi ha prou; és al mateix temps necessari, excitar lo just zel dels empleyats d'ordre públich gubernatiu y municipals pera que s'ho deixin de mirar ab indiferencia com fins ara.

Hi ha anys en que a la Primavera y al comensament de l'Estiu son frequents los cassos d'hidrofobia, y no basta'l fer repartir bolas d'estrignina perque al cap y a la fi ab això sòlsament lo que's consegueix és fer disminuir lo nombre total de gossos que tomban lliurement per nostres carrers y no és suficienta garantia de que'ls salvats no pugan estar subjectes al contagiós flagell; és precis fer quelcom més, dirigir-se a obtindre la disminució de las causas prou conegudas que donan son origen al major contingent dels cassos del terrible mal, ja que no puga tal vegada lograr-se en absolut ben extirparlo en la rassa.

Aquí més qu'en altrás parts, per no existir la Societat protectora d'animals y plantas; a falta de poguer il·lustrar al públich mitjansant conferencias científicas, de l'Ajuntament allissonar al poble per medi de la publicació de bandos explicatius, del perill ò grossa equivocació qu'enclou lo sacrificar preferentment las femellas de las crias, deixant no més los mascles.

Es sabut, que una de las causas determinants de la rabia, la més frequent y generalizada, quasi la única, a no ser los cassos d'un contagi directe per agressió d'un gos rabiós mossegant a un altre, és l'exacerbació passional que'l zel ò necessitat de la reproducció no satisfeta sol produhir en l'irracional propens a agafar la malaltia.

Si fos possible, donchs, deuria imposarse l'obligació als que tenen gossos, sian de luxó, sian cassadors, y per guarda ò defensa, de tenirne una parella, mascle y femella; aixís no donant lloch a la causa més directa de la sobreexcitació anormal de l'activitat dels centres nerviosos en l'animal propens a l'hidrofobia, los cassos d'aquest sufriment sumament contagiós anirian disminuint y reduhint-se en son nombre més y més cada dia.

Ja que no pot ser, procuris activament propagar y instruir al públich dels enormes danys y perjudicis que acarrea'l desequilibri dels sexes.

Segui ò no sigui una diversió típica, purament tarragonina, també devèm protestar de la complacencia ab que tots los anys a las épocas de pas, sobre tot a la Tardor, se consent la cassa de las auranetas ab telas en los nombrosos paranys dels Castells dels Hermitans, de la Budallera y dels Colls Majors. Au és aquesta que molt afavoreix la salut pública de Tarragona, per los milions d'insectes, més mosquits que altra cosa, que fa perdrer, particularment los del género

Anofeles: l'*Anofeles claviger* var. *pseudopictus* y *superpictus* causa específica de la malaria y que tant abundan en los humits y maresmas de nostre costa de ponent. És una vergonya'l perseguirlas ab tanta tossuderia, essent aixís qu'en cap altre dels pobles y de las vilas de l'entorn existeix semblant mania; és allò, que'n lloch de donar llum, donem fum los de ciutat. ¡Quin efecte més deplorable causa en l'ànim de tothom lo veurer enfillass d'aquestas aus graciosas en las perxas de nostras plassas-mercats!

L'Ajuntament deu vetllar pera que's compleixin las ordenansas municipals y la llei de cassa, no sòlsament en lo que abans havèm indicat, sino també en quant a la barbra costum d'fer malbé's nius, deliri extès entre'ls petits y entre'ls grans també. Castiguís ab má forta fent compendrer al mateix temps que las aus granivoras fan perdrer més malas llevors que bonas y que las insectivoras evitan ab sas pasmosa activitat que delmin los fruits, los grans y las mateixas plantas los innombrables insectes de la Creació.

Recorri a totas las midas invocantse tot quant convingui; treballis costi lo que costi pera que desapareixin semblants defectes, vulgarisant las noticias científicas convenientes, fins recomanantho als mestres encarrregats de l'ensenyansa pública y privada y cooperant l'Ajuntament ab la promulgació de sabias disposicions coercitives. Aixís se farà un gran bé a nostra ciutat, tenint sempre present que l'educació de l'home al segle XX no té d'esser la mateixa dels segles prop-passats.

¡VOL CALLAR!

A «La Opinió»

Té molta gracia l'article que'ns dedicá *La Opinió de la Provincia* del prop-passat dimars; per no confessar que l'escrit publicat en sas columnas lo dia tretze sobre treballs manuals era copiat d'*El Magisterio Español*, nos diu tot mal-humorat que'l retallá de *La Escuela Moderna*; y per negarnos que son autor és Ezequiel Solana, dona la propietat a Joaquim Cabezas. Volèm ferli'l favor de creuer que realment lo va copiar d'aquest darrer senyor, no tenint res d'estrany que'ls dos diguin lo mateix, cosa fácil d'explicar atenent a qu'un y altre se varen informar al mateix centre. Lo que té veritable importancia en tot cas, és que l'article no'l va escriure aquell que'l portá a *La Opinió*, significat ben poca cosa que'l copiés d'aquest ò d'aquell.

Molt millor li hauria sigut callar y passar full, y tota vegada que tenia ganas de parlar d'aquest assumpte per son propi compte, l'hagués estudiat més a fondo. D'aquesta manera no hauria incorregut en disbarats que senyalan ben bé fins hont arriba.

Havíam dit que'l punt més convenient pera estudiar los Treballs Manuals és Ripatransone; mes ell per esperit de contradicció y ab ganas de embrollar la cosa, cataplúm, surt dient que no, que's deu haver de anar a l'Escola Normal de Nàas, que és la font dels treballs manuals escolars. Però's trobá ab que lo mateix dia'l senyor Cluet en un ben rasonat article demostrava nostra afirmació, y allavors, per comptes d'oposar rahons a rahons, sentintse agafats los dits, cregué sortir d'apuros aferrants: en lo decret de 16 d'Agost de 1901 y aixecantse com los nens sobre una cadira digué: l'article dinou d'aquesta disposició mana que s'ensenyin pel sistema de Nàas, luego las comissions que s'envián a estudiar los Treballs Manuals, deuen anar a aquesta població. Però com la cadira tenia un peu coix, lo pobre Jan va donar una costellada que no se'n aixecará.

Vol callar, home! Com si'ns vingüés de nou que lo mateix fan ser-

vir un ministre per la cartera de Guerra que pera la d'Instrucció, a més de que las disposicions oficials may portan lo segell de las personas tècnicas! Fassin lo favor de fixarse en lo que diu dit article y veuran que tant sabia lo que són treballs manuals qui'l va redactar, com aquell que, no trobant medi de combatrens, acaba d'aferrarshi com a taula de salvació. Diu aixís l'article dinou del decret: «*Trabajo manual, por el sistema de Nàas; objetos y trabajos en papel, carión, barro, yeso, etc.*», als alumnes de primer any; y «*Trabajo manual, por el sistema de Nàas; objetos y trabajos en madera, alambre y hierro forjado*», als de segon. De manera que'l sistema que's deu adoptar ha de ser lo de Nàas, y com aquest sistema, l'Slòjd, no ensenya a treballar cap més material que la fusta, tenim que'ls treballs del primer any res tenen que veurer ab lo verdader sistema de Nàas, com tampoch s'aprendrian a Suecia'ls treballs en filferro y ferro forjat que s'exigeixen al segon any. Per aquestas consideracions nos ratifiquem en nostra afirmació de que pera gaudir una ensenyansa completa dels Treballs manuals deu haverse d'anar a Ripatransone.

Diu en altre punt del seu escrit que nostre esperit sofistic li ha mutilat un paragraf, pera poguerli dedicar bromas que'l deprimeixen. Per amor de Déu no desbarati y cregui que quan un se véu apurat, lo millor és amagar la cúa entra las camas y retirarse del públich. Que no ho véu qualsevol que no necessitem acudir a estudiadas mutilacions pera combatre ab ventatja? Si no varem copiar sencer lo seu paragraf fou perque disposavam de poch espay; però invitem a que'ls confronti qui vulgui, y veurá que lo mateix se dedueix de l'un que de l'altre.

Acaba'l seu treball dihent que no tardará en probar lo seu ardent desitj de que's posi la primera ensenyansa en condicions de que satisfassin a tots, als mestres y als que no'n son. ¿Veuen? Aquí vol desfer ab la cúa lo que abans ha fet ab lo cap. ¿Com pot enlayrar la primera ensenyansa qui s'oposa a mellorarla ab l'instauració dels Treballs Manuals? Què vol que li digui, bon Joan, dich, senyora Opinió, això no més son paraulas; lo que vostè voldria és un altra cosa.... però segueix mal camí pera lograla, y lo que escriurá ja ho veurem; mes de segur que será una repetició d'aquella pila d'articles insustancials que ningú llegia perque feyan adormir y tenian una cúa més pudenta que la de la guineu, quina primera edició va publicar la un diari y la segona, corregida y aumentada. Donchs bé, que torni aquella lata y li assegurèm que'l públich sabrá qui l'escriu.

Y.... fins un'altra si Déu vol.

LA BOJA

Boja... boja... no ho era, però'n tenia arrels. Y ab arrels sols, passava per tal y no era coneguda per res més que per la Boja.

Aquest renòm li venia de naixensa de quan sa pobra mare havia de portarla al món, que tingué un grós susto, y del que'n morí al donarla a llum.

Y al naixer restá la pobreta noya faltada de mare y també de seny.

Però com tot fá món, la nostra Boja seguint l'empenta de la vida, també aná creixent, creixent com planta sense'l cuydado del conreuhador.

D'aquí, que mal cuydada, pitjor vestida y sense educació, aná fentse gran y sense donarsen compte's trová la noya'n aquella edat que la nena's metamorfoseja en dona.

Mes ella seguí com sempre, indiferent a tot, mal vestida, bruta y ab sa eterna boca-badada hont hi esclatava sovint idiota rialla.

Las noyas de la seva edat la miravan ab ulls de llástima.

Los joves dels seus anys la veyan indiferents.

Que uns y altres seguint la rutina de mirar lo conjunt de las cosas, may s'havían ficat en los detalls de las faccions de la Boja, que ab tot y brutas, no deixavan d'esser molt ben perfiladas, y que'ls seus ulls d'un dols y espresiu miran, reflectavan sentiment y bondat; que dessota aquells bruts draps que tapavan lo còs de la Boja hi hauria sens dubte un cor y un ànima, potser imperfectes, però ab sentiments y potencias...

Però cá; qualsevol s'hi enfundava ab aquestas petiteses de detall.... y mirant lo conjunt seguia tothom indiferent, no vevent en la pobra noya més que a la Boja.

Un dia ella aná comprar a ca'l adroguer y'l dependent, xicot jove, tan presumit com curt de gambals, sense saber distingir, empleyá són fraseig gastat de taulell, fent un derrotxe de són repetitor *amorós* que endressá a la pobra noya, que boja, no's diferenciava gran cosa de las que no ho eran, escoltant com ellas, embabecada, las flors y amoretas del beneyt de l'adroguer.

D'aquell ensá la Boja no ho semblá tant. S'arreglá més, no aná tant bruta y... fins semblá no tan idiota la seva eterna riallada.

Y cada dia, seguí com de costum, anant a ca'l adroguer, qu'ella las trovava tan xamosas las paraulas de l'adroguer, que totas las dels altres la fastiguejavan.

Li repetí tantas vegades ell que la estimava, que la noya s'ho va creuer y posá son cor verge d'afectes en l'amor de taulell de l'adroguer.

Estimá ab amor instens, ab un amor estrany, de boja.

¡Quinas dolsas y novas sensacions va sentir la Boja, que ab tot y serho alashoras més que may, se trovava ditxosa estimant y creyent ser estimada!

Ja van dirli algunas noyas compassivas que l'adroguer l'enganyava, qu'estimava a un'altra ab qui's casaria; però ella no ho volgué, ni sapigué creureho, contestant sempre ab sa eterna y idiota rialla.

Y aná seguint escoltant las paraulas amorosas de l'adroguer, que se li empapavan en son cor com s'em-papa la terra assedegada la suau pluja benefactora.

La serp de la gelosia se li enroscá al coll de la pobre Boja desde que li digueren que l'adroguer l'enganyava y ab un neguit que no la deixava viurer, estimá ab rabia.

Y un jorn sentí l'infelis noya tot l'aclaparant pès del desengany, tot lo despit de l'amor propi ofès.

Entrá a la drogueria y'l seu estimat conversava amorosament ab la seva promesa y'ls dos al veurer entrar a la Boja, se la miraren ab mitja rialleta feridora, mentres deya l'adroguer—¿No ho sabs, Remey?... és la meva xicota!...

—Ja... ja... ja... Y'ls dos romperen en una fresca y alegre rialla que vessant felicitat, semblava burlarse de la desdichada Boja.

Aquesta no reya pas, sino que plorava, plorava per primera vegada en sa desgraciada vida.

Al veurerla plorar, los dos aymants refermaren la rialla, mentres silenciosa y apesurada s'allunyava la trista Boja.

Y may més, may més ningú la va veurer riurer, però sí tot sovint plorar. Tot sovint plorá y ab tot y això, tothom indiferent sense esbrinar lo per què plorava, aná seguint tractant y creyent a aquella noya Boja.

LLUIS BENAIGES.
Tarragona, Abril 1902.

Recorts d'infantesa

Als meus fills, com penyora per lo pervindre.

Era à l'edat en que'l noy comensa à veure lo que mira y à ficarse en lo que sent y veu. Mon avi, que al Cel sia, me portava de la ma als claustrats de la Seu. Allí dava molles de pa als gats, jugava al follet, corria arreu baix aquelles soperbes y ayroses arcades bisantines.

Si la meua casa payral era modesta, tenia per sort à la Seu l'ample palau de ma infantesa.....

Recordo que casi totes les tardes formavan quatreta, com diuenh les dones, en lo sitial de marbre que hi ha prop la monumental portalada dels Evangelistes, l'Assotagossos, lo Porrer, lo Campaner y un sagristà que viu encare y te per costum riure ab la ma posada al nas.

Lo meu avi formava part d'aquell capítol ahont se tractava de la guerra del francés, de si Campoverde fou un traïdó, de si Contreras va ésser un héroe y de que Tarragona no hauria caigut vençuda si Réding, que morí un any avans, hagués sigut lo capítol de la defensa.

Cada un dels tres generals suara anomenats, tenia en la reunió son admirador.

Réding era l'idol del Rellu (lo Porrer); l'Assotagossos era partidari de'n Contreras, y lo Campaner defensava à Campoverde, de quin havia sigut assistent.

Allí's tractava, ademés, d'assumptos de la Catedral: si l'Ardiaca havia disposat aixó; si'l Degà volia alló; si l'Assumpta estava malalta (lo Campaner parlava de les campanes com si fossen ser vivents); si hi havia algun gat febrós.....

Los felins eran nombrosos, puig totes les gatinades dels encontorns feyen caps als claustrats de la Seu, ahont creixian lluhents y arditos.

Durant lo dia rodavan pel jardí, amparats per aquella ferme enretxada construïda sens dubte per una gabiá de feres, y que's soldà allí com injuria al art y al bon gust. De totes maneres, si no serveix per res, al menys s'en aprofiten los gats per pendre lo sol tranquilment y revolcarse ab garbo sota'ls retallats boxios.

Quant guanyarian aquells claustrats maravellosos si les barres de ferre que malmeten les arcades fessin cap à la caldera ó ahont los drapaires tenen lo ferre vell!

Los felins tenian à la mateixa Catedral un alt protector y aquest era un capítol conegut de tothom per lo *Canonje dels gats*.

Era un sacerdot digníssim, ple de llum y de bondat, à quin esperavan totes les tardes, poch avans de la hora d'entrar al çhor, dotzenas de desgraciats, verdaters pobres que rebian d'ell la santa almoyna.

Mes que per canonje dels gats se'l havia de conèixer per l'apostol de la caritat. Pero ja se sap: los actes de ordre jeneral no's tenen en compte, mentres criden la atenció los de caràcter especial.

Entrava à sa llar lo bondadós canonje per una porta que hi ha à la dreta de la capella de la Verje del Claustre.

Dita porta te una gatera y per ella passavan cada mitjdia los felins, parantse à la escala interior fins que la senyora Rita, la majordoma del canonje, sortia à repartils la *barçofia*.

Retornavan los gats al jardí quan encare l'orfanet, ab sa cota de color de xocolata, signada ab la *thau* de Santa Tecla damunt lo pit esquerre, com prehuada condecoració, feya ressonà la tradicional *Capona*, anomenada aixís per significar que es la campana en *cap*, la més grossa, la més vibrant, quals ressons porta lo vent una hora lluny.

Dit orfanet, jermanastre d'un pobre mut que feya corré'l *rodeu* d'una impremta à Tarragona, va ésser després frare de la ordre franciscana y morí bisbe del Alt Perú.

Llástima que la benèfica institució dels Orfens, de sava purament local y sens dubte la més antiga de Catalunya, puig te son origen en la edat mitjana, no hauria haurat tot lo desenrotlló que mereix y demana lo bon nom de la ciutat.

Pero tornem à la Seu. Recordo que allavors era escolà del altar major mon amich Pau Bargalló, endimoniat com ell sol, terror de la quitxalla, quina al veure'l vindre corrent, ab los brassos oberts, las galtes vermelles y ls ulls fora de testa, fujia com lo llamp sens recullir las bolas, patacons ó nillus, cridant: Ja ve'l Pau, ja ve'l Pau..... Y s'amagavan à les escaletes, no parant moltes vegades fins trobar la teulada.

En Pau patia sovint de mal de caixals, efecte de sa extremada nerviositat.

Un dia en va fer una de molt grossa: Prop la pica d'aygua beneyta que hi ha à la Catedral, entrant à la dreta, s'hi posavan dos intel·ligents ceguets coneguts pel *Po* y pel *San Isidret*. Los dos eran rivals de capta y prenian lloch un à la dreta y l'altre à la esquerra de la pica, esperant als fidels. En Pau s'acostà à la pica poch à poch, de puntetes, y posà la ma dins l'aygua beneyta escarrixant à la cara del *Po*. Aquest, al sentirse ruixat, cregué que havia sigut objecte de befa per part del *San Isidret*, l'altre cego, son rival, y à les palpetes se dirijí à ell, arbolant de prompte ab dós lo bastó y armantse una verdadera batalla de mata-llassés.

Sort que casi tots los cops anavan à la pilastre d'aprop la pica, y sort també que aquella es ferma com totes les de la Catedral, si no la tiran à terra.

L'escàndol fou masclé y la lluyta durà fins que Fra Jaume ó sia lo monjo con-

gut per *Calsots* intervingué imposant la pau als cegus.

Pel servey del altar major hi havia quatre escolans: Pau Bargalló, lo *Llop*, Cadenas y l'*Anima* y per cada hu de aquets tenia lo monjo *Calsots* un bit de bou.

Cridà donchs la escolania tafanera y no sabent qui d'ells era'l culpable del burrumbori, aplicà'l quènto à tots ab son respectiu bit de bou.

Lo Pau y l'*Anima* van sortir del fet ab bastantes nafres, y los cegos quedaren malaint sa dissort.

Com escolans de cant hi havia la *Mona*, que morí de miquelet à la acció de Prades contra ls carlins, y Sisquet Llevadà que baixà à la fossa essent director d'orquestra del Teatre Solís, de Montevideo, es dir quan li somreya una brillant carrera artistica.

També formava part de la capella de música, en calitat de baix cantant, Peret Lapresa, qui per sa veu potent y agradable com poques n'hi hagi, entrà després à la companyia d'òpera del celebrat Tamberlick.

Lapresa debutà al Teatre Tacón de l'Habana, en la òpera de Boito *Mefistofeles*, obtenint un sorollós triomf.

Era un xicot nascut per l'art lirich-dramàtic: alt, esbelt, de fesomia simpática, cabell de color de castanya; obert d'esperit y plé d'entusiasme; un d'aquells homes qual llevó deixà à nostre benivolguda ciutat la colonisació romana.

Peret Lapresa, per ses condicions artistiques, hauria donat renom à Tarragona, pero desgraciadament morí à Nova York quasi al comensar sa carrera.

A la orquesta de la Seu hi figuravan, com primeres parts, lo *Trompu* (violoncello), lo *Sastrot* (viola), lo senyor Gatell (primer violi), *Tifarreta* (segón violi), *Putori* (fagot), lo *Serradó* (bombardino), Ramon Pla (trompa) y lo senyor Guinovart (contrabaix).

N'era mestre de capella Mossen Bonaventura Bruguera, músich notable, de divina inspiració y mèrits tan reals que sens dubte fou un dels primers compositors d'Espanya.

Aixís ho diuenh ses nombroses obres, no donades may à la estampa, en les quals se hi veu que lo mateix dominava la música à *fa bordó*, en la que fou digne émulo del gran Victoria, que la *rossiniana* predominant en aquell temps.

Lo *Ponae me* y altres Responsoris de les maitines de Santa Tecla, que no sabem per quina causa, sempre lamentable, deixan de cantarse ja fa alguns anys, proclaman la inspiració del mestre de la Catedral tarragonina.

Sols cal dir que Bruguera va vencer al celebrat Andreu en les oposicions de mestre de capella de la Catedral de l'Habana.

Ab quin goig anava jo totes les tardes vigília de diade à la Seu, pera escoltar lo *Dixit Dominus* y'l *Magnificat*, ja fossen ab músich dels segles XVII y XVIII, ó be ab la dels mestres Blanch ó Bruguera!

Ans de obrirse aquelles admirables mampares del orga, ahont pintà l'*Ascensió* Pere'l Grech, quin era lo poeta sublim conegut per *Pere Serafi*, princep del art y de la poesia, que vingué à Espanya baix la protecció de Carles V, ja estava jo bategant en lo grandios creuher de la Basilica, esperant ab dalé la hora de las més grans satisfaccions de la meua ànima.

La Seu ofereix, de tres à quatre de la tarde, un aspecte hermos: tot destaca com si'ls murs, pilastres, frisos, voltes, retaules, bronzes y ferres de forja, besats per la llum del sol que va'à la posta, tinguessin mes vida. Bolves d'or, bolves de tots colors, com cintes remeses pels angels des lo cel, entran al temple joguinoses, mentres encenen ses tintes los vidres miniaturats dels alts rossetons y finestrals.

Aquella es la hora en que l'escolanet puja al orga per entonar lo *Magnificat*, à quals primeres notes surt del çhor lo Preste y adjunts capitulars, revestits de preuhades capas pluvials, rublertes d'or fi, bordades unes segons l'estil bisantí y altres d'ordre gotich y del renaixement.

Devant del Preste y adjunts, obrint pas, van l'*Assotagossos* ab sa túnica morada y vara tan alta com ell, de plata sobredaurada; lo *Porrer* ab son trajo de época, llarga perruca blanca y porra de gran tamany, també de plata; una munio de escolans ab sos candeleros; monjos ab incensaris, y'l Mestre de Cerimonias que porta un bastó de xiranda ab puny d'or. Derrera cinch ó sis comensals ab sas capas d'ofici, com una cohort de respecte.

Així atravessen majestuosaument l'extens creuher ab direcció al Presbiteri, formant un quadro atractiu, digne de una bona paleta.

Magnificat, entona l'escolanet des la orga; *Magnificat* respon lo çhor, mentres los espirals de incens omplen l'espai buscant lo infinit; *Magnificat* retro-na per tota la Seu, à las tombes de Jaime I, Joan de Aragó, Pere Zagarriga, dels Cardonas, de Antoni Agustín, Urra, Joan de Terés, en fi, de tots los grans homes que allí han trovat la pau eterna. *Magnificat* sembla que també canten les ones del mar, lo vent que assota les arbredas, les blavenques serres, las vilas y pobles de nostre Camp.....

Si, magnífica, soperba n'es la Seu de Tarragona

Aquell devant que ha robat al sol lo color de sas pedres y à la Arquitectura tota sa bellesa y majestat, mostra un rossetó sens parell al mon y una portalada misteriose que arrencà al gran Pi-ferrer los pensaments mes brillants, las notes mes tendres del sentiment.

Tot es característich, propi, lo de la Seu tarragonina: les fermes pilastres que

sostenen les jegantines naus, lligan perfectament ab lo conjunt de masses, ab les línecs jenerals, es dir no poden ésser ni mes primes ni mes dobles per guardar estètiques proporcions; los archs de ab dós costats diuenh ben clà que sorprés lo constructor ab sa tasca romànique per un art nou, lo de lojiva, va volgué demostrar son geni, donantli una forma de ferradura que compront tots los ordres allavors coneguts, que te ayre romànich y aràbig y apunta lo adveniment del gotich, sens perdre res del mentat ordre nou, del ojival.

Mireu totes les obres del mon y no trobareu archs que ofereixin aquella manifestació que constituïx una de les mes brillants lules del inmens y preuhat llibre de la Arquitectura.

Be podria rellisar sons cants à la Seu lo nostre Yxart si contava ab vista d'àliga per descubrir sas maravelles!

Quantes vegades baix aquell creuher que te per tronó un lluhernari sols comparable à les belleses del cel y per sagells dos rossetons bisantins, admirats per propis y estranys, vejerem al malhaurat crítich comoures, sobre tot al caure'l dia, entre dos foscasts, à la hora en que los aucellets piulant, piulant, se acostan à la joca, quan les primeres sombres de la nit invadeixen lo temple.

Allavors lo creuher presente totes les tintes de la gloria, y'l home, per poch que senti, surt d'allí verdaderament aclaparat.

Tot es gran à la Catedral tarragonina, y així ho proclaman historiarres y poetes, los iniciats, los intellectuals que la han visitada.

Nostre compatrici, l'incomparable novelista Pin y Soler, diu que la capella del Sagrament es una bojeria del geni; lo sabi Pare Fita la esmenta com una de les mellors Catedrals del mon; l'erudit y celebrat escriptor tarragoní Alfred Opisso la conta com una joya llaurada per totes les arts, y un crítich anglés de molta nota, de quin no recorde'l nom, senyala l'absidí com obra soperba de la arquitectura religiose-militar, digne de ésser contemplada.

No ignorem que hi ha Catedrals que son orgull dels pobles dins un ordre determinat, pero la de Tarragona representa la majestat, la jermanó dels ordres arquitectònichs presidits pel bisantí y'l gotich: es un monument que parla y parlarà à totes les generacions.

Vulgui Deu s'obri ma fossa vers lo lluernari de la Seu, de cara à las ronegas muralles, ovirant la ciutat, lo mar y'l Camp.

ADOLF ALEGRET.

Barcelona, Abril de 1902.

Comentarios

No podia faltarhi

Un debat polítich sense l'intervenció de'n Romero Robledo ja no seria tal debat polítich, sino una *causerie* parlamentaria sobre las cosas del dia. Afortunadament pera tothom en Romero ha surtit del seu mutisme y ha pronunciat un discurs com tots los seus; molta retòrica ó sigui molta palla y poch gra. Aixó si, no's va descuidar de aludir à mitj Congrès pera veure si ab las contradiccions d'uns y altres logra enredar lo marro.

Una cosa li ha passat à n'en Romero que de segur lo deu tindre fortament preocupat: que ningú's fa cas de lo que diu. Altras vegadas lo sol anuncia de que en Romero la *iba à armar*, omplia'l Congrès de diputats y las tribunas de públich. Ara ni'ls diputats ni molt menys lo públich se preocupan de lo que pugui dir l'antequerano. Inconvenients d'aver abusat de la xerrameca.

Una ventajta tindrà l'intervenció de en Romero, que será la d'allargar uns quants dias més lo debat polítich, y si massa s'embolica la cosa y no s'clareix bé si'n Pau és més individualista que'n Berenguera, no tindrà res d'estrany que ls *isidros* qu'aniran à Madrid pera las festas que s'apropan, puguin encara disfrutar d'un espectacle parlamentari que los hi obri'l cor à l'esperansa.

Lo sensible será que tan atrayent número del cartell, se l'embarrotaran tancant las Corts, pera que'ls ministres se puguin dedicar als preparatius de las grans festas y pera fugir d'amohinos. Perque lo curios del cas és que tant en Silvela com en Sagasta, partidaris decidits del parlamentarisme, lo que'ls hi fa més nosa és lo parlament y sempre que poden lo tenen tancat pera poder viurer tranquils.

Ademés lo públich madrileny no està ara per ara, per discursos, sino pera negocijs davant la perspectiva dels cent mil forasters que segons càlculs dels gobernadors, aniran à recrearse à Madrid ab motiu de las grans festas. Los que de grat ó per forza aniran à Madrid, ja cal que preparin la bossa que'ls bons madrilenys están ab ansia d'afeytarlos à pel y à repel. Ho sentiré pels Alcaldes de tots los Ajuntaments d'Espanya, que's veuran obligats à gastar com aygua los diners dels respectius pobles. ¡Pobrets, quins comptes presentarán!

Los "amigos del pueblo,"

L'Institut de vacunació socialista, com digué en Celleruelo, ó sigui la Direcció del Treball, porta trassas de convertirse en un de tants centres burocràtics com hi ha à Madrid, especie de casas de beneficencia, ahont reben mantenció la gran majoria dels *peixi minutis* de la política. Pera lo que tindrà de servir, no servirà per la senzilla rahó que la gent de Madrid hi entenen tant en assumptos socials com jo'de dir missa. Veritat és,

que fóra de la política menuda no saben de res y tot lo que tocan ho tacan.

Una proba d'aixó que dihem la tenen en lo següent succehit: en Canalejas, invitá de paraula à un diputat catalanista pera que anés al seu Ministeri ahont parlarian *largo y tendido* de las grans reformas socials que tenia *in mente*, especialment d'aixó dels jurats mixtes. Lo diputat català li contestà, mitj en serio, mitj en broma, que'ls jurats mixtes ja feya un any que funcionavan en un poble de Catalunya ahont ell hi té una fàbrica; que aquets jurats lo composavan tres obrers, tres fabricants, l'Alcalde, lo president dels gremis y'l Rector; que n'era president lo Sr. Rector à *proposata dels delegats obrers*... etc. En Canalejas, va quedar mitj contrariat que una cosa tan ben trobada no fos original seva y que ja funcionés sense la paternal direcció del govern; però lo que verament lo va sorprendre fou alló del Rector elegit president per las indicacions dels obrers. Es clar: com ell és tan *democrata*.....

En Moret, qu'aprecia à n'en Canalejas tan com lo gat al gos, també se'n preocupa dels obrers. No ha creat cap nova direcció en lo seu departament, deferencia que las nostras butxacas li agrahiran, però ha enviat una circular à tots los Ajuntaments d'Espanya, preguntantlos lo medi més pràctich de substituir lo impost de consums ab un altre que no fos tan mal vist, ni tan oneros pera la classe treballadora.

No se'ls hi gira poca feyna als tals Ajuntaments, si volen fer una cosa ben feta, que no la farán, puig la major part sortiran per *peteneras*. Los mes sensats no contestarán probablement, pera no perdre lo temps en un assumpto que's convertirà en música celestial, ó bé li dirán al govern que lo més senzill será rebaxar de guerra, marina y de personal inútil lo qu'importa la recaudació per consums, puig lo pays no està per pagar més, sino per pagar menys.

Quan aquestas consultas estiguin lles-tas, ja haurà plogut més d'una vegada, y l'actual ministeri qui sab ahont será. Lo ministeri que'l succeheixi tornarà à fer consultas..... y ab tantes consultas lo malalt se morirà'l dia menys pensat d'alguna píndola que'n administrarán los nostres vehins de Gibraltar y de l'altra banda dels Pirineus.

Però aixó si; la democracia dels Morrets y dels Canalejas quedarà *incólume*, encara que's perdi tot.

Los funerals del Dr. Robert

Manifestació solemne de la manera de pensar y sentir del nostre poble, expressió sincera del dol que tots los catalans portan al cor per la pèrdua del gran patriici català, lo religió acté del passat dijous no se'n esborrarà may de la memoria. Molt esperavam de Tarragona, del seu patriotisme, del seu probat amor à las glorias de la Terra; però hem de confessar ingenuament que las nostras esperansas y fins los nostres desitjos quedaren empetitits y migrats, davant de aquella inmensa gentada que omplia à vessar las naus del temple, atanyosa d'associarse à l'homenatge que tota Catalunya ha tributat à l'home eminent que tan bé sapigué exposar al Congrès de l'Estat espanyol, las nobles y honradas aspiracions d'una nacionalitat humiliada per l'aclaparador centralisme que l'ofega.

Era consolador à tot serho l'espectacle que oferia'l temple tan bon punt se comensà la missa. Totas las familias de vera sava tarragonina, desde las més humils fins à las més enlauradas, tot lo que significa vida y treball, lo comers, la propietat, lo clero, l'element obrer, l'industria, las arts y la ciencia, tenian allí nutrida representació. Y era de veure com aquella multitud s'agermanava à l'impuls d'un mateix sentiment piados y patriòtic à la vegada, pera donar hermosa mostra de condol eixit del fons de l'ànima que plora com à propias las desgracias de la Pàtria.....

Los catalanistas tarragonins recordarem sempre ab fondíssima gratitud la part que ha prés lo nostre poble en la pena que avuy nos fa pujar las llágrimas als ulls. Yo recordarem, tant per las probas de simpatia que havem rebut, com perque ab motiu de la trista cerimonia, se'ns han obert molts brassos que restavan plégats, y hem vist acostarse cap à nosaltres pera no separar-se may més, molts cors quin entusiasme per las reivindicacions catalanas no haviam sapigut descobrir.

Es l'hora de la desgracia, quan se demostra en una familia l'unió y la concordia entre tots los seus membres; y aquest consol, l'únic que minva l'amargantor de la pena, l'hem pogut gaudir ben bé'ls catalanistas de Tarragona.

Poch després de las onze del matí y quan l'espayosa Iglesia de Sant Joan Baptista estava plena de gom à gom de ataphada concurrencia, comensaren los funerals organitzats pels catalanistas de aquesta ciutat en bé de l'ànima del malaguanyat Dr. Robert.

Oficial senyor Rector de Sant Joan, assistit pels preberes Rvnts. Bofarull, Esteve y Casadevall, los qui desde'l primer moment y ab un desinterés que may agrahirém prou, s'ofereiren pera celebrar la missa de Requiem.

Al cap del dol s'hi colocaren lo M. I. Sr. doctor D. Antoni Balcells, canonge magistral de la Seu tarragonina, los diputats D. Lluís Domènech y D. Albert Russiñol, en representació de la familia y amichs del Dr. Robert, D. Agustí M.ª Gibert, com à vocal de la Junta perma-

nent de l'Unió Catalanista y president de l'Associació d'aquesta ciutat, lo vicepresidente de la Joventut Catalanista Sr. Danús, D. Pere Llobet en nom de los catalanistas de TARRAGONA y'l Sr. Benabes, director de la revista *Patra*.

Lo dol de las senyoras lo formavan D.ª María de la Soletat Salvany de Gilbert, D.ª Clara Pina de Ventosa, D.ª Ramona Pascual de Ventosa y la Sra. D.ª Donya Agna Ventosa y Pina.

Al presbiteri de l'altar major, endolat ab tanta severitat com senzillesa y bon gust, s'assentaren lo Sr. Gobernador Civil D. Bernat Amer, y la comissió nomenada per l'Ajuntament, constituïda per l'Alcalde D. Joan Pallarès y ls Regidors D. Antoni Rossell, D. Francisco Ixart, D. Joseph M.ª Boxó y D. Francesch Nel-lo.

En lloch preferent hi poguerem veure à D. Frederich Alcuilla, representant dels catalanistas de Riudoms; D. Pere Roca y Casas y D. Lluís Español y Llopi, de l'Associació Catalanista de Vallis, D. Lluís Pagès y D. Joseph Sanahuja, del Centre democràtic catalanista «La Conca» de Solivella; lo director de *La Veu de Tortosa* D. Joseph Mestre y Noé, y una Comissió del Colegi mèdich de aquesta ciutat, composta dels senyors Rabadà, Nolla y Solé.

També hi estavan representats los confreres barcelonins *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya*.

Es impossible anomenar sense caure en sensibles omisiones las diferentas entitats que enviaren representació à l'acte. La premsa diaria, comissions de sociats, professors de l'Institut, del Seminari y de l'Escola Normal, la Diputació Provincial ab son President, y altres moltíssimas que és impossible retindre à la memoria.

La capella que dirigeix Don Joseph Gols, nos féu sentir una hermosa missa composta per l'esmentat mestre, qués una página brillant y sentida de música religiosa, y fou interpretada ab l'acert y discrecció que li són peculiars.

Com ja havem indicat al principi, la concurrencia tant d'homes com de senyoras, era nombrosissima, veyentshi lo mellor y més granat de Tarragona. Margrat la gran cabuda de l'Iglesia de Sant Joan, desde'ls primers moments quedà plena del tot y pot dirse que resultà insuficient, donchs, sobre tot à darrera hora, era impossible materialment donar un pas per l'interior del temple.

A l'acabarse la cerimonia y al sortir de l'Iglesia, los diputats catalanistas foren objecte d'una manifestació tan espontánea, tan hermosa y delicada, que conmoqué fondament à tothom que tingué la sort de presenciaria. Una inmensa gentada s'esperava à la Plassa dels Caputxins, que al veure als diputats se obrí en duas llargas fileras, obligantlos à passar pel mitj y saludantlos respectuosament. Fou una tendra demostració del sentiment que bategava en tots aquells cors entusiastas, una prova més del dol de Tarragona per la mort del català il·lustre à quina ànima s'acabavan d'endressar las més sentidas oracions.

Una llarguísima corrua de gent acompanyà als Srs. Domènech y Russiñol y demés personas que havian presidit lo dol, fins al local de l'Associació Catalanista, ahont lo Sr. Gibert, en nom de las entitats organitzadoras dels funerals, endressà als distingits hostes un curt parlament, donantlos las gracias per haver contribuït ab sa presencia al major lluhiment de l'acte, quina solemnitat y serietat verament catalanas donavan la mesura justa de la part que Tarragona ha prés en aquesta desgracia nacional, y encarregantlos que portessin als companys de causa de Barcelona, l'afectuosa salutació y la carinyosa prenda de solidaritat dels catalanistas tarragonins. Los Srs. Domènech y Rossifol, agrahiren ab senzillesa y emoció à l'ensemps, las mostras de consideració que havian rebut, fent ressaltar las virtuts del Doctor Robert y'ls serveys meritíssims que prestà à la causa de la llibertat de Catalunya, causa que ha rebut una forta sotregada ab la mort de l'eminent patriici, però que anirà fent viu fins à triomfar definitivament, si tots los catalans sabem inspirarnos en la conducta d'aquell gran home, que ho sacrificà tot, afeccions, familia, prestigi y vida en bé de la Pàtria.

No podem tancar aquesta petita ressenya, sense enviar desde aquestas columnas l'expressió del nostre agrahiment envers tots aquells que ab són desinteressats concurs, sos oferiments y sa presencia'ns han ajudat à honrar dignament la memoria del Dr. Robert. Grans mercès à tots, y molt particularment al poble de Tarragona, que ha manifestat com may los seus sentiments, y al glorificar al brau defensor de las aspiracions catalanas, ha sapigut honrar-se à si mateix.

Sants de la setmana

Diumente, dia 27.—La Mare de Deu de Montserrat patrona de totas las diocesis de Catalunya, y sants Pere Armentgol mr., Anastassi p., Toribi arq., Joan ab. y Lita vg. y mr.—Dilluns, 28.—Sts. Pau de la Creu fr., Prudenci b. y Vital y Valeria mrs.—Dimars, 29.—Sts. Agapi y Secundí bs., Pero de Veronada, Emiliá s., y Robert ab.—Dimecres, 30.—Sts. Pelegrí ser., Donat b. Pere m., Catarina de Sena vg. y Sofia vg. y mr.—Dijous, dia 1 de Maig. (Abans 7) —Sants Felip y Jaume aps., Jeremias prof., Segimon r., y Orenç y Paciència prof., Segimon r., y Orenç y Paciència p. pares de St. Llorens mrs.—Divendres, 1.—Sts. Longinos, Atanas y Segon bs. y Germá, Celesti y Ciriach mrs.—Dissabte, 3. (Abans 7)—L'Invençió de la Santa Creu y sts. Alexandre p., Juvenc b. y Antonina vg. y mr.

